

УДК 811.161.1'373.7

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-36>

Людмила ТЕРЕЩЕНКО,

orcid.org/0000-0002-9780-0930

старший викладач кафедри слов'янської філології

Хмельницького національного університету

(Хмельницький, Україна) *ludater@ukr.net*

Людмила СТАНІСЛАВОВА,

orcid.org/0000-0002-6145-890X

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри слов'янської філології

Хмельницького національного університету

(Хмельницький, Україна) *riska761@gmail.com*

ПОЛЬСЬКІ ТА УКРАЇНСЬКІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ БІБЛЕЇЗМИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена вивченню семантики та прагматики польських та українських фразеологічних біблеїзмів у порівняльному аспекті. Мета цієї статті полягає в спробі проаналізувати специфіку біблійних фразеологічних одиниць польської та української мов та виявити їхні семантичні та прагматичні особливості. Актуальність дослідження визначається недостатньою вивченістю фразеологізмів-біблеїзмів як в польській, так і в українській мовах, тому дослідження цих одиниць у порівняльному аспекті становить особливий інтерес. Матеріалом для аналізу біблійних фразеологізмів слугують 50 статей українсько-польських словників усталених виразів: еквіваленти слова, фразеологізми, прислів'я та приказки. Під час дослідження біблійних фразеологізмів авторами статті було встановлено, що у межах порівняльного аспекту ці одиниці можна поділити на три групи: абсолютні та відносні еквіваленти; неповні семантико-прагматичні еквіваленти та міжмовні омоніми. Абсолютні або відносні еквіваленти українсько-польських біблійних фразеологізмів співвідносяться за формою, семантикою й прагматикою, при цьому можливі окремі формальні відмінності в представленні лексичних складників фразеологізму. Другу групу представляють неповні семантико-прагматичні еквіваленти фразеологізмів-біблеїзмів, які не повністю збігаються за значенням та / або прагматикою. Водночас остання група фразеологізмів-біблеїзмів складається з фразеологічних одиниць, які повністю не збігаються за значенням та / або за прагматикою. Авторами статті з'ясовано, що біблійні поняття базуються на спільному фундаменті, але в ході відповідних семантичних і прагматичних трансформацій можуть зазнати семантичних і прагматичних змін, що мотивує поодинокі випадки виникнення семантичних і прагматичних розбіжностей. Крім того, встановлено, що українські біблійні фразеологізми мають широкий спектр функціонального використання та різноманітні стилістичні параметри, які здебільшого не відрізняються від польських відповідників.

Ключові слова: біблеїзм, еквівалент, польська мова, прагматика, семантика, теолінгвістика, фразеологізм.

Liudmyla TERESHCHENKO,

orcid.org/0000-0002-9780-0930

Senior Lecturer at the Department of Slavic Philology

Khmelnytskyi National University

(Khmelnytskyi, Ukraine) *ludater@ukr.net*

Liudmyla STANISLAVOVA,

orcid.org/0000-0002-6145-890X

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Slavic Philology

Khmelnytskyi National University

(Khmelnytskyi, Ukraine) *riska761@gmail.com*

POLISH AND UKRAINIAN PHRASEOLOGICAL BIBLEISMS: A COMPARATIVE ASPECT

The article is devoted to the study of semantics and pragmatics of Polish and Ukrainian biblical phraseological units in a comparative aspect. The purpose of this article is to analyze the specifics of biblical phraseological units in Polish

and Ukrainian and to identify their semantic and pragmatic features. The relevance of the study is determined by the insufficient study of biblical phraseology in both Polish and Ukrainian, so the study of these units in the comparative aspect is of particular interest. The material for the analysis of biblical phraseology is based on 50 entries of Ukrainian-Polish dictionaries of established expressions: word equivalents, phraseological units, proverbs and sayings. In the course of the study of biblical phraseology, the authors of the article found that within the comparative aspect these units can be divided into three groups: absolute and relative equivalents; incomplete semantic and pragmatic equivalents; and interlingual homonyms. Absolute or relative equivalents of Ukrainian-Polish biblical phraseological units correspond in form, semantics and pragmatics, with some formal differences in the presentation of lexical components of the phraseological unit. The second group is represented by incomplete semantic and pragmatic equivalents of biblical phraseological units that do not completely coincide in meaning and/or pragmatics. In turn, the last group of biblical phraseology consists of phraseological units that do not completely coincide in meaning and/or pragmatics. The authors of the article have found out that biblical concepts are based on a common foundation, but in the course of relevant semantic and pragmatic transformations they can undergo semantic and pragmatic changes, which motivates isolated cases of semantic and pragmatic discrepancies. In addition, it has been found that Ukrainian biblical phraseology has a wide range of functional use and various stylistic parameters, which mostly do not differ from their Polish counterparts.

Key words: biblicalism, equivalent, Polish language, pragmatics, semantics, theolinguistics, phraseology.

Постановка проблеми. Нині активно розвивається така галузь мовознавства, як теолінгвістика, що вивчає взаємозв'язок мови та релігії. Базовою одиницею цієї науки є біблеїзми. Питанням виокремлення біблеїзму присвячено низку наукових досліджень. Біблія, безперечно, стоїть біля витоків європейської культури, формуючи «духовну норму, яка об'єднує народи християнської культури» (Chlebda, 1998) і впливаючи на розвиток відповідних лінгвокультур. На думку лінгвістів, майже неможливо знайти європейську мову, яка б не увібрала в себе життєву силу Біблії й «не дала би плодів у вигляді корпусу біблеїзмів – певної множинності виразів, зворотів і фраз біблійного походження» (Chlebda, 1997: 70). Пояснюючи формальну структуру біблеїзму, вчені керуються припущенням, що біблеїзм – це крилаті вислови або слова, запозичені з Біблії (Herzog, 2013: 27). Вважається, що магія біблійних крилатих слів полягає в їхній «розчинності» в літературних творах, публіцистиці та сучасних розмовних текстах у багатьох країнах світу. Часто мовці не усвідомлюють, що використовують біблійні вирази. Це відбувається тому, що вони з дитинства засвоїли такі вирази з розповідей батьків, літературних творів, театру, кіно і телебачення.

Інші дослідники трактують термін «біблеїзм» як синонім таких понять, як біблійна фраза, біблійні словосполучення, похідні словосполучення та біблійні похідні слова. Польський мовознавець Войцех Хлебда дає власне визначення цього терміна. На думку вченого, «біблеїзм – це мовна одиниця, походження якої можна однозначно пов'язати з біблійними текстами, незалежно від її формальної структури (слово – словосполучення – речення) й семантичного статусу, закована в мовній пам'яті певного народу й відтворювана в текстах певної мови» (Chlebda, 1998: 17).

Однак включення значної кількості мовних одиниць не лише до спеціалізованих біблійних словників, а й до загальномовних і тлумачних словників переконало науковців у тому, що фразеологізми є основною структурною типологією біблійної експресії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні формування фонду фразеологізмів-біблеїзмів має своєрідне вираження в українській та польській лінгвокультурах. Увагу мовознавців приваблює питання еквівалентності фразеологізмів у різних мовах, насамперед тих, які укладають двомовні або багатомовні словники, як-от Т. Космеда, О. Гоменюк, Т. Осіпова (2017) та О. Левченко (2011). Мові Біблії присвячені дослідження польського мовознавця В. Хлебди (Chlebda, 1997). Вітчизняні вчені В. Дубічинський та Т. Ройтер (2012) студіювали теоретичні та практичні засади лексикографічного опису українсько-німецьких лексичних паралелей. Зі свого боку, Т. Космеда (2015) зосереджується на проблемі репрезентації польсько-українських усталених виразів в аспекті сучасної двомовної лексикографії. Українську релігійну фразеологію досліджували Р. Зорівчак (2006), А. Куза (2016), Ю. Мороз (2015) та ін. Попри певну кількість досліджень, присвячених біблеїзмам, залишається невирішеними питання еквівалентності українсько-польських біблійних фразеологізмів, що визначило тему нашої розвідки.

Мета цієї статті полягає в спробі проаналізувати специфіку фразеологічних одиниць української та польської мов, що мають статус біблеїзмів, та виявити їхні еквіваленти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз українсько-польських біблійних фразеологізмів засвідчує, що у межах порівняльного аспекту ці одиниці можна поділити на три групи: абсолютні та відносні еквіваленти; неповні семантико-праг-

матичні еквіваленти та міжмовні омоніми. Абсолютні або відносні еквіваленти українсько-польських біблійних фразеологізмів співвідносяться за формою, семантикою й прагматикою, при цьому можливі окремі формальні відмінності в представленні лексичних складників фразеологізму, до яких належать повнозначні або службові частини мови, синоніми, різні синтаксичні структури тощо). Крім того, можливі варіанти їхніх окремих компонентів у складі фразеологізмів або їхніх необов'язкових складників тощо.

До цієї групи належать такі одиниці, як-от: *Берегти як зіницю ока (як око, як ока в голові) – Pilnować (strzeć) jak źrenicy oka (jak oka w głowie)* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 327), що в обох мовах має значення «пильно зберігати, старанно доглядати, охороняти що-небудь». З-поміж еквівалентних форм зафіксовано вплив польської мови на українську, який виражається в запозиченні з польської мови варіантних форм українських фразеологізмів, як-от: *Блудний (марнотравний) син – Syn marnotrawny (про людину, яка розкалялася у своїх помилках)* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 61). Іншими словами, українське слово «марнотравний» – це запозичення з польської (*marnotrawny*). У прикладі *Козел відпущення (офірний) – Kozioł ofiarny* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 182) також фіксуємо вплив польської мови на українську.

Серед аналізованих фразеологізмів трапляються різні граматичні форми у їхньому складі, наприклад, в українському фразеологізмі є прикметник вавилонська, а в польському – іменник *Babel: Вавилонська вежа – Wieża Babel* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 73). У фразеологізмах *Єгипетська тьма – Egipskie ciemności* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 136) в українській мові вжито однину іменника, а в польській – множину. Відмінності в обох мовах мотивовані граматичними правилами, наприклад, у польській мові прикметник стоїть після іменника, на відміну від української, якій притаманний прямий порядок слів, тобто прикметник стоїть перед іменником: *Фіговий листок – Liść (listek) figowy* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 309).

У складі біблійних фразеологізмів трапляються національно марковані форми власних назв, як-от: *Поцілунок [від] Іуди – Pocałunek Judasza* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 264); *Хома невірний – Niewierny Tomasz* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 312).

Деякі відмінності у формальному вираженні фразеологізмів української й польської мов зафіксовано й у таких випадках: *Віра горами*

рухає – Wiara góry przenosi (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 91); *Відкривати (відкрити) очі – Oczy się otwierają* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 88); *Кидати (кинути) камінь (каменем, каменя) – Rzucić kamieniem* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 178) та ін.

Таким чином, можна побачити, що в українській мові ширше проявляється варіативність і довільність, які прийнято вважати однією з характеристик української мови. Це пояснюється соціолінгвістичними причинами, наприклад, значним впливом на українську мову мов сусідніх країн, адже українці тривалий час перебували у складі сусідніх імперських держав.

У польських фразеологізмах варіативність простежується рідше, на що вплинули більш стабільні мовні норми, наприклад: *Тернистий шлях – Droga ciernista (cierniowa, krzyżowa)* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 291); *Терновий вінець (вінок) – Korona cierniowa (ciernista)* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 291); *Хліб насущний (насушний) – Chleb powszedni (codzienny)* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 310). Під час аналізу біблійних фразеологізмів виявлено відмінності у синтаксичних конструкціях, наприклад: *Віддати кесареви кесарево, а Боже Богу – Oddać cesarzowi, co cesarskie, a Bogu, co boskie* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 178).

Слід зазначити, що абсолютних еквівалентів та еквівалентів з незначними формальними відмінностями в аналізованому матеріалі більшість, до них належать такі, як:

Вааламова ослиця – Balaama oślica;
Вовк в овечій шкурі – Wilk w owczej (jagnięcej) skórze;
Глас вопіючого (волаючого) в пустині (пустелі) – Głos wołającego na puszczy (pustyni);
До судного дня – Do sądnego dnia;
Земля обітована – Ziemia obiecana;
Кайнова печать (клеймо, тавро) – Kainowe piętno (znamię);
Люди доброї волі – Ludzie dobrej woli;
Манна небесна (з неба) – Manna niebieska (z nieba);
На піску будувати (побудувати) – Budować na piasku;
Нести свій хрест – Dźwigać [swoj] krzyż;
Око за око, зуб за зуб – Oko za oko [ząb za ząb];
Продати за миску (зерна) сочевиці (за сочевину юшку) – Sprzedać (oddać) za miskę soczewicy;
Содом і Гоморра – Sodoma i Gomora;
Судний день (судна година) – Sądny dzień;
Умивати руки – Umywać ręce (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017).

Звісно, що це не повний перелік еквівалентних фразеологізмів-біблеїзмів української й польської мов.

Другу групу представляють неповні семантико-прагматичні еквіваленти польсько-українських фразеологізмів-біблеїзмів, які не повністю збігаються за значенням та / або прагматикою. До таких, що частково відрізняються семантикою належать одиниці, у яких значення одного з компонентів може бути ширшим, як-от, в українському фразеологізмі «*Каменя на камені не лишати (не зоставити)*», який має два значення (1. Розбити щось ущент, перетворити в руїни; знищити; 2. Гостро, нещадно критикувати що-небудь. При цьому польський фразеологізм «*Kamienia na kamieniu nie zostawić*» має вужче значення, як-от у контексті: «*Zniszczyć doszczętnie, zaprzepaścić wszystko; nic nie zostawić; szczególnie w odniesieniu do budynków, miast. Rozniosę tę pieprzoną Pesarę w puch, kamień na kamieniu nie zostanie (I. Surmik)*» (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 177). Те саме стосується українського фразеологізму-біблеїзму «*Метати громи і (та) блискавки*», який має також два значення: 1. Гнівню, роздратовано говорити, писати про кого-, що-небудь; критикувати, ляяти когось. 2. Поглядом виражати гнів, обурення, незадоволення; сердито дивитися. Польський відповідник цього фразеологізму-біблеїзму «*Rzucać (cisnąć) gromy*» має більш вузьке значення: «*Ostro kogoś potępiać, gwałtownie oskarżać, głośno dawać wyraz swemu oburzeniu*» (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 204).

Багатозначна фразеологічна одиниця *Від моря до моря – Od morza do morza* частково відрізняється в аналізованих мовах за семантикою, однак значно більше різниться за прагматикою, адже вербалізує протилежні аксіологічні смисли. В обох мовах цей фразеологізм має два значення: за першим ці одиниці збігаються, а за другим – вербалізують різну прагматику, а саме: негативну й позитивну оцінки, що пов'язано з історико-політичними чинниками: *укр.* 1. Про масштабність поширення християнської віри та християнських традицій. 2. ірон. Про часи панування Речі Посполитої на території нинішньої України; *поль.* 1. O skali rozprzestrzeniania się wiary chrześcijańskiej i tradycji chrześcijańskich. 2. aprob. Rozprzestrzeniać polskie panowanie na dużym terenie, potwierdzenie potęgi państwa polskiego i jego siły, dumą Polaków za swój kraj (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 86).

Остання група фразеологізмів-біблеїзмів представлена фразеологічними одиницями, які

повністю не збігаються за значенням та / або за прагматикою. До них належить, наприклад, біблеїзм Альфа і омега, що в українській мові має два значення – 1. Початок і кінець чогось. 2. Головне, основа чогось. Польська лінгвокультура наповнила цей фразеологізм іншим значенням, вужчим і дещо відмінним за семантикою: в українській мові це значення набуло більшого узагальнення, а в польській – воно більш конкретизоване: *Alfa i omega – Być początkiem i końcem; o człowieku, który dużo wie i jest niekwestionowanym autorytetem w jakichś sprawach* (Космеда, Гоменюк & Осіпова, 2017: 42).

Відомо, що у грецькій мові альфа є першою буквою алфавіту, а омега – останньою, тому поняття «альфа і омега» було ознакою Бога: «*Я є Альфа й Омега, початок і кінець, говорить Господь (...)*» (Апокаліпсис св. Івана Богослова 1, 8), однак сьогодні має місце трансформація цього фразеологізму.

Таким чином, значення українських та польських фразеологізмів-біблеїзмів може відрізнитися в плані абстрактності та конкретності. Думки, відображені в біблійних фразах, зазвичай забарвлені виразами, що відповідають аксіомам, які є однаковими в порівнюваних мовах. Це цілком логічно, оскільки біблійні поняття базуються на спільному фундаменті, але в ході відповідних семантичних і прагматичних трансформацій можуть відбуватися семантичні доповнення й прагматичні зміни, що мотивує рідкісні випадки виникнення семантичних і прагматичних розбіжностей. Українські біблійні фразеологізми мають не лише широкий спектр функціонального використання, але й різноманітні стилістичні параметри, які часто не відрізняються від польських відповідників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Фразеологізми-біблеїзми в українській та польській мовах представлені здебільшого абсолютними еквівалентами, тобто одиницями повного збігу за формою, значенням і прагматичними параметрами, що склалися на основі близькості, спорідненості та універсальної основи зіставлюваних лінгвокультур. У процесі дослідження спільних паремійних виразів в українській та польській лінгвокультурах було зроблено висновок, що існує чимало традиційних труднощів: міжмовна омонімія, різне співвідношення прагматичних аспектів, семантики тощо.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у виявленні функцій біблеїзмів у сучасній польській мові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубічинський В., Ройтер Т. Теоретичні та практичні засади лексикографічного опису українсько-німецьких лексичних паралелей. *Українська і слов'янська тлумачна та перекладна лексикографія*. Ред. Гнатюк І. С. Київ, 2012. С. 114–119.
2. Дядечко Л. «Адамів слід» в українській фразеології. *Українське мовознавство*. 2011. Вип. 41. С. 18–23.
3. Зорівчак Р. П. Біблеїзми в нашому мовленні. 2006. URL: <http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=4142>
4. Космеда Т. Теорія і практика сучасної двомовної лексикографії: проблема репрезентації польсько-українських ustalених виразів. *Лінгвістичні студії*. Ред. Загнітко А. П. Вінниця: ДонНУ. Вип. 30, 2015. С. 63–72.
5. Космеда Т., Гоменюк О., Осіпова Т. Короткий українсько-польський словник ustalених виразів: еквіваленти слова, фразеологізми, прислів'я та приказки. Познань-Харків: Видавництво КОЛО (м. Дрогобич), 2017. 408 с.
6. Куза А. М. Українська релігійна фразеологія: особливості функціонування в сучасному мовному просторі: дисертація філол. наук.: 10.02.01. Львів, 2016. 187 с.
7. Левченко О. Українсько-російсько-білорусько-болгарсько-польський словник порівнянь. Львів: Вид-во Львівської Політехніки, 2011. 748 с.
8. Мороз Ю. А. Національна традиція біблійних перекладів: релігієзнавча дефініція поняття. *Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. Серія 7*. 2015. Вип. 34. С. 60–61.
9. Chlebda W. Stereotyp jako jedność języka, myślenia i działania. *Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*. Red. Anusiewicz J., Bartmiński J. Wrocław, 1998. С. 16–27.
10. Chlebda W. Bibliâ v âzyke – âzyk v Biblii. *Problemy frazeologii europejskiej II: Frazeologia a religia*. Warszawa: Energea, 1997. S. 67–74.
11. Herzog Sarah Christiane. Phraseologismen in zeitgenössischen deutschen Bibelübersetzungen. *Biblische Phraseologismen im Spannungsfeld von Übersetzungstreue und Sprachwandel*. Universität Wien, 2013. 33 p.

REFERENCES

1. Dubichynskyi V., Roiter T. (2012). Teoretychni ta praktychni zasady leksykohrafichnoho opysu ukrainsko-nimetskykh leksychnykh paralelei [Theoretical and Practical Principles of Lexicographic Description of Ukrainian-German Lexical Parallels]. *Ukrainska i slovianska tлумачna ta perekladna leksykohrafiia*. Red. Hnatiuk I. S. Kyiv, 114–119 [in Ukrainian].
2. Diadechko L. (2011). “Adamiv slid” v ukrainskii frazeolohii [“Adam’s trail” in Ukrainian phraseology]. *Ukrainske movoznavstvo. Vyp.* 41, 18–23 [in Ukrainian].
3. Zorivchak R. P. (2006). Bibleizmy v nashomu movlenni [Biblicalisms in our speech]. URL: <http://svitlytsia.crimea.ua/?section=article&artID=4142> [in Ukrainian].
4. Kosmeda T. (2015). Teoriia i praktyka suchasnoi dvomovnoi leksykohrafi: problema reprezentatsii polsko ukrainskykh ustalenykh vyraziv [Theory and practice of modern bilingual lexicography: the problem of representation of Polish-Ukrainian established expressions]. *Linhvistychni studii*. Red. Zahnitko A. P. Vinnytsia: DonNU, 30, 63–72 [in Ukrainian].
5. Kosmeda T., Homeniuk O., Osipova T. (2017). Korotkyi ukrainsko-polskyi slovnyk ustalenykh vyraziv: ekvivalenty slova, frazeolohizmy, pryslivia ta prykazky [Ukrainian-Polish dictionary of common expressions: word equivalents, phraseological expressions, proverbs and sayings]. Poznan–Kharkiv: Vydavnytstvo KOLO (m. Drohobych), 408 [in Ukrainian].
6. Kuza A. M. (2016). Ukrainska relihiina frazeolohiia: osoblyvosti funktsionuvannia v suchasnomu movnomu prostori [Ukrainian Religious Phraseology: Peculiarities of Functioning in the Modern Language Space]: dysertatsiia filol. nauk.: 10.02.01. Lviv, 187 [in Ukrainian].
7. Levchenko O. (2011). Ukrainsko-rosiisko-bilorusko-bolgarsko-polskyi slovnyk porivnian [Ukrainian-Russian-Belarusian-Bulgarian-Polish dictionary of comparisons]. Lviv: Vyd-vo Lvivskoi Politekhniky, 748 [in Ukrainian].
8. Moroz Yu. A. (2015). Natsionalna tradytsiia bibliinykh perekladiv: relihiieznavcha definitysiia poniattia [The national tradition of biblical translation: a religious studies definition of the concept]. *Relihiieznavstvo. Kulturolohiia. Filozofia. Seriia 7*, 34, 60–61 [in Ukrainian].
9. Chlebda W. (1998). Stereotyp jako jedność języka, myślenia i działania. *Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Teoria, metodologia, analizy empiryczne*. Red. Anusiewicz J., Bartmiński J. Wrocław, 16–27 [in Polish].
10. Chlebda W. (1997). Bibliâ v âzyke – âzyk v Biblii. *Problemy frazeologii europejskiej II: Frazeologia a religia*. Warszawa: Energea, 67–74 [in Polish].
11. Herzog Sarah Christiane. (2013). Phraseologismen in zeitgenössischen deutschen Bibelübersetzungen. *Biblische Phraseologismen im Spannungsfeld von Übersetzungstreue und Sprachwandel*. Universität Wien, 33 [in German].